

- פרסומת -

A great sounding audio podcast starts with good recording. Use these tips to sound great.

עיון

תורת משה והרצון החופשי

כשבא התיאולוג הנוצרי הארמי ברדיצ'ין לקרקע במאה השנייה לספירה את האמונה הרווחת כי המנהגים והחוקים של בני האדם תלויים באזור מושבם ובמפת הכוכבים שמעליהם מצא את ההוכחה החזקה ביותר לטענתו ביהודים, שתורתם אינה משתנה עם המעבר ממקום למקום ואחת היא להם מה השפעת הכוכב השולט באזור

עקוב

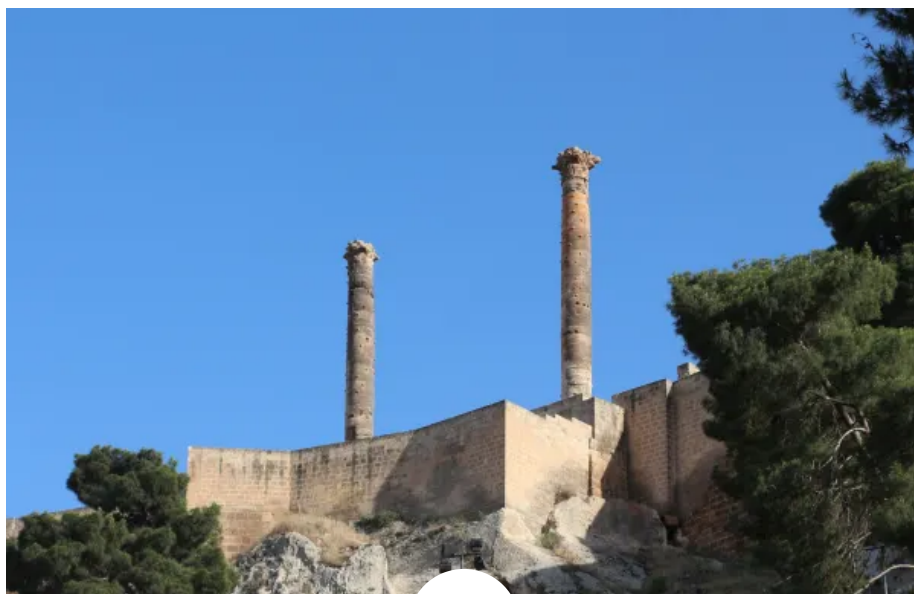
יעקב שביט

פורסם ב-25.05.20 | עודכן ב-31.05.20

ברדיצ'ין (154-222) היה תיאולוג נוצרי, מלומד ומשורר בשפה הארמית שנולד בעיר אַדְסָה (כיום אורפה שבדרום-מזרח טורקיה), ושמו ניתן לו על שם הנהר דִּיצ'ין שעבר בעיר ושנודע בזרימתו המהירה ובשיטפונות התכופים שגרם. ברדיצ'ין הוטבל לנצרות כשהיה בן 25, ועל פי המסופר השפיע על המלך הערבי אבנר התשיעי, ששלט אז בממלכת אסרואנה ובאדסה בירתה, להיטבל לנצרות בשנת 200 לערך, והשניים פעלו יחדיו להתנצרות הממלכה כולה.

כתיאולוג פיתח ברדיצ'ין השקפה נוצרית הטרודוכסית שהשפיעה על תנועות מינות גנוסטיות בנצרות ואחר כך גם באסלאם השיעי. בימי הקיסר הרומי קרקלה נכבשה אסוראנה על ידי הרומאים ומלכה הובל בשבי לרומא, ואילו ברדיצ'ין נמלט לארמניה ושם כתב חיבורים בהיסטוריה ובקוסמולוגיה ומזמורי דת רבים שזכו לתפוצה גדולה.

התפרצות הקורונה - כל מה שחשוב לדעת כל יום אצלך במייל

הרשמה בקליק

שבועות | משה ידבר והאלוהים יעננו בקול

שבועות, פרשת "נשא" | פרשת סוטה ומגילת הסולידריות הנשית

המקורי בחיבוריו הוא בלי ספק "ספר חוקי הארצות" (ובארמית: כתבא דנמוסא דאתרותא), שאותו הכתיב לתלמידו פיליפוס, ספר העוסק בין היתר במידת האחריות המוסרית שיש לאדם לעומת השפעתם של הכוכבים והמזלות על התנהגותו. וטוען ברדיצ'ין, לפחות על פי המיוחס לו על ידי תלמידו, שאין למצב הכוכבים או לאקלים שום השפעה על החוקים והמוסר, ואלה נקבעים אך ורק על ידי "הרצון החופשי", או ליתר דיוק, על פי רצונו של המחוקק או של השליט. כדי לחזק את טענתו שלכוכבים אין שליטה על בני האדם וכדי לדחות את הגיאוגרפיה האסטרלית סקר חוקים ומנהגים של עשרה עמים, בנוסף לברהמינים בהודו ולאמזונות האגדיות, ותיאר את ההבדלים ביניהם.

כלומר, כ-1600 שנה לפני "רוח החוקים" של ההוגה המדיני איש תקופת הנאורות מונטסקייה — שגרס כי לאדם התבוני יש חוקים משלו "ומי שאומר שכל הדברים שאנו רואים בעולם נוצרו על ידי גורל עיוור, אומר דבר חסר כל שחר; שכן מה חסר שחר יותר מרעיון יד-גורל עיוורת המסוגלת ליצור ישים תבוניים?" (תירגם עידו בסוק) — כתב ברדיצ'ין כי חוקי האדם חזקים מהגורל וממצב הכוכבים. אמת, יש תופעות "טבעיות" או "חברתיות" שבני אנוש אינם יכולים לשלוט בהן והן מגבילות את הרצון החופשי, כמחלה ועוני, אבל הרבה עדיין ניתן לבחירה חופשית. ולראיה: ה"גזע" הנוצרי החדש, כדבריו, שישו שתל בכל מקום נוהג באופן דומה בין שהוא ביהודה או בגאליה, ושום כוכב בשמים לא יביא אותם לעשות דברים לא טהורים בעיניהם. ובמלותיו שלו: "בני האדם בארצות השונות קובעים לעצמם את החוקים ובכך מפעילים את החופש שהוענק להם על ידי האלוהים".

לראיה: תושבי חבל ארץ מסוים אינם תמיד מקשה אחת, אלא נוהגים לפי חוקים שונים. אמנם העולם נחלק לשבעה חלקים (כך גרסו בעולם ההלניסטי. אבן ח'לדון קרא להם "אקלימים", הנחלקים ל"גזרות", לפי תרגום עמנואל קופלביץ), אבל הדעה שכל אזור נשלט על ידי גרם שמים אחר, טען ברדיצ'ין, היא פרי המצאתם של אסטרונומים. למשל: לברהמינים בהודו יש חוקים השונים מאלה של יתר האוכלוסייה ושום תופעה אסטרלית לא תוכל להשפיע על כך. וכן הלאה, "אם תלך מממלכה לממלכה, מארץ לארץ, ממחוז למחוז, תמצא חוקים שונים זה

הזר"

הוכחה נוספת שמביא בר־דיצן לטענתו נוגעת ליהודים. הנה, אומר בר־דיצן, היהודים שיצאו לגלות ממולדתם ממשיכים לקיים את החוקים שהביאו אתם: המילה, השבת והאיסור על צלמים. המקרה היהודי, הוא כותב, ישכנע את הטיפשים וחסרי האמונה: "כל היהודים שקיבלו עליהם את חוקי משה מלים את התינוקות הזכרים ביום השמיני ללידתם ולא ממתינים לבוא הכוכבים, ואינם מתחשבים בחוקי הארצות שבהם הם גרים או לכוכב השולט על אקלים המקום. בין שהם באדום, ערב, יוון או פרס, הם מקיימים את החוק שקיבלו. ברור אפוא שהם אינם פועלים בהשפעת הכוכב המושל באזור שהם גרים בו, אלא מקיימים את החוק שקיבלו מאבותיהם".

חשוב לציין שבר־דיצן לא הבחין בין "חוק" ל"מנהג", והרבה ממנהגי ה"ברברים" שתיאר היו פרי הדמיון. החוקים הממשיים היחידים שהוא מזכיר — חוקים שהועלו על הכתב — הם חוקי משה, ואפשר לקיים אותם בכל מקום, וכמוהם גם את עיקרי הנצרות.

תודתי לבר בליניצקי על הערותיה המועילות.

אוהבים/ות ספרים? הצטרפו לקבוצת הפייסבוק של מוסף "ספרים" של "הארץ"

תגיות: ספרים

Recommended by

כתבות נוספות שעשויות לעניין אותך

ממומן

/ Sponsored Listings

כמה עולה דלת כניסה?
המחיר עשוי להפגיע אותך

ממומן

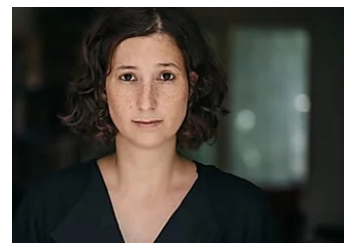
/ Dan

6 טיפים שיעזרו לכם למצוא
את העבודה הבאה שלכם

/ תרבות

התערוכה שצוללת למחילת
הארנב

/ תרבות

רומן הביכורים של מעין
איתן מטלטל, אבל
הביוגרפיה האישית שלה...

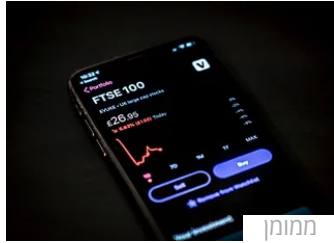

ממומן

/ E20 Smartwatch

שעון אק"ג חכם ומדהים זה
כובש את Israel בסערה

ממומן

חדשות שוק ההון /

מהי המניה החמה הבאה?
כדור הבדולח של
המשקיעים...

תרבות /

"שבורים, נגעלים ודורשים"
צדק": עולם הבידור מצטרף
למחאת...

תרבות /

כריסטו: האמן שעטף
בניינים ביריעות בד ואז
פירק את עבודותיו

תגובות

להוספת תגובה
מזוהה

לבחירת השם
ככינוי קבוע

שם

הזינו שם שיוצג באתר

תגובה

משלוח תגובה מהווה הסכמה לתנאי השימוש של אתר הארץ

שלחו**כתבות מומלצות**